

העבודה שהושקעה בעשייתן.

[ועיין בכתבי הגר"ח, ובמקדש דוד, שהאריכו לבאר את מהותו של שעיר המשתלח, האם יש בו דין קרבן, והאם לשון הזהורית שייכת לקרבן].

הלכה ב מתניתין:

^{ב-י} פרה אדומה, ושעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים, ולשון של זהורית [עייין בהערה, (56) שמתבארות בה שלש דעות של ראשונים באיזה לשון זהורית מדובר] – באין גם הם מתרומת הלשכה.

ב. ועתה מונה המשנה את הדברים שבאין ממעות השקלים שנשאר בלשכה, אחר שתרמו ג' התרומות לתוך הקופות [כפי ששינונו בפרק ג]:

והיינו טעמא, משום שפרה אדומה קרויה בתורה בשם "חטאת" [שנאמר "למי נדה – חטאת היא"]. ולכן דינה כקרבנות, הבאים מתרומת הלשכה.

כבש הפרה – כמין גשר כפול, זה על גבי זה, היו עושין מהר הבית להר המשחה, ועליו היו מוציאים את הפרה האדומה, מפני חשש טומאת קבר התהום.

וחוט השני דינו כקרבן [עייין בהערה הקודמת כיצד הוא משתייך לקרבן], ולכן גם הוא בא מתרומת הלשכה.

וכבש השעיר המשתלח – שהיו עושין מהעזרה עד מחוץ לעיר, ועליו הוציאו את השעיר המשתלח לעזאזל, מפני האנשים שהיו תולשין שערו של המוליך, כדי למהרו שלא ישהה העוונות על ישראל.

ושעיר המשתלח בא מתרומת הלשכה, על אף שאינו קרבן הקרב על גבי המזבח, משום דכתיב "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים: אחד לה', ואחד לעזאזל". ודרשינן מדכתיב "שני שעירי עזים" – שיהיו שניהם שוים, הן בדמי המקח, והן בלקיחתן כאחת, ומכאן למדנו ששניהם באין מתרומת הלשכה.

ולשון זהורית – שהיו קושרין בין קרניו של שעיר המשתלח לידע אם נתכפרו עוונותיהם של ישראל [שאם היה מלבין היה סימן שנתכפרו העוונות].

ואמת המים שהיתה עוברת בעזרה.

הוא בלשון הזהורית שנשרף עם פרה אדומה שהוא צורך קרבן אבל הלשון הניתן בראש השעיר אינו צורך קרבן אלא רק כדי שלא יתחלף, והוא בא משיירי הלישכה.

ג. לפי הריבב"ן כאן, לשון הזהורית שתולים במקדש כדי לדעת אם התכפרו עוונותיהם של ישראל בא מתרומת הלישכה, כיון שהוא ניתן במקדש, ואילו לשון הזהורית שקושרים בין קרני השעיר בא מתרומת הלישכה כיון שהוא נעשה חוץ למקדש.

56. יש שלש דעות בראשונים באיזה לשון זהורית מדברת המשנה.

א. דעת תוס' ישנים ביומא סז א כי הלשון שעל ראש השעיר המשתלח שניתן עליו שלא יתחלף בשעיר הפנימי הוא בלבד צורך הקרבן ולכן הוא בא מתרומת הלישכה, אבל לשון הזהורית שקשרו בין קרניו כדי לדעת אם נמחלו עוונותיהם של ישראל אינו צורך קרבן והוא בא משיירי הלישכה.

ב. דעת הרא"ש והרע"ב שהמדובר במשנה

רבי ישמעאל אומר: מותר הפירות [ובגמרא מפרש מה הוא] — הוא שמביאים ממנו לקיץ המזבח.

שבשעה שהמזבח היה בטל, ואין העם מקריבין קרבנות, היו מקריבין בו עולות "נדבת ציבור", ומותר הפירות היו מביאים עולות שכאלו.

ועולות אלו נקראות "קיץ המזבח".

ונקראות עולות נדבת הציבור בשם זה, כי "קיץ" פירושו "פירות", [שמואל ב טז ב], וכשם שרגילים להעלות פירות ומיני מתיקה על השלחן בגמר הסעודה, כך אחר שגמרו להביא את קרבנות חובות היום, מביאין את העולות הללו כ"קינוח סעודה" למזבח.

אבל מותר התרומה שנשאר בקופות שתרמו מהם את השקלים שבלשכה, סובר רבי ישמעאל שהוא נועד לקנות כלי שרת.

סובר רבי ישמעאל שמכשירי קרבן הם כקרבן, ולכן הם באים מהמעות שהקרבנות באין מהם.

רבי עקיבא אומר: ממותר התרומה שנשאר בלשכה היו לוקחין עולות לקיץ המזבח, כדברי תנא קמא.

וממותר נסכים [ומפרש בגמרא מה הוא] היו נוטלין לקנות בהם כלי שרת.

רבי חנינא סגן הכהנים אומר: מותר נסכים היה לקיץ המזבח.

ואילו מותר התרומה היה מיועד לקניית כלי שרת.

זה וזה, רבי עקיבא ורבי חנינא סגן הכהנים,

וחומות העיר ומגדלותיה, וכל שאר צרכי העיר — היו באין ממעות שירי הלשכה, כיון שכל אלו אינן צרכי קרבנות.

אבא שאול אומר: הכבש שעליו היו מוציאין את הפרה אדומה — כהנים גדולים היו עושים אותו מהכסף של עצמן.

ג. מותר שירי הלשכה, השקלים שנשארו בלשכה אחר שעשו מהם כל הצרכים האמורים לעיל — מה היו עושים בהם?

לוקחין בהם יינות שמנים וסלתות, ומוכרין למי שהוצרך להביא מנחה, והשכר שהיו מרוויחים מכך נופל להקדש. דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר אין משתכרין [אין עושים מסחר כדי להרוויח] בשל הקדש. שלפעמים איכא נמי הפסד.

ואף לא משתכרין מכסף צדקה של עניים, כאשר אין עניים, מהאי טעמא. אלא יהיה הכסף מונח עד שיבואו עניים.

ד. ועתה מפרשת המשנה מה היו עושים במה שהיה נותר בקופות שתרמו לתוכן ממעות הלשכה.

כי בכסף הנשאר משנה שעברה לא היו מביאין בו קרבנות ציבור, לפי שאין מביאין קרבנות ציבור אלא מהתרומה החדשה.

מותר התרומה שנשאר בקופות בראש חודש ניסן — מה היו עושים בה?

רקועי זהב [טסין של זהב דקין], צפוי לקירות לתקרה ולרצפה, לבית קדשי הקדשים.

ואית דמפקין לישנא [ויש אומרים דין זה בלשון אחר]: משקלה בעשרה זוז. ואין חילוק בין הלשונות, שהסלע הוא ד' זוזים, נמצא ששתי סלעים ומחצה הם עשרה זוז.

ועתה הגמרא מונה עוד "עושי מלאכות" הנוטלין שכרן מתרומת הלשכה:

אמר רבי יהודה בשם רבי שמואל: תלמידים חכמים המלמדין את הכהנים הלכות שחיטה, והלכות קבלת הדם, והלכות זריקת דם הקרבנות — נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

אמר רבי יצחק בר רדיפה בשם רבי אימי: מבקרי מומי בהמות קדשים [שהיו ממונים על בדיקת מומי הבהמות] — נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

אמר רבי אחא בשם רבי תנחום בר חייה בשם רבי שמלאי: מגיחי ספר תורה שהיה מונה בעזרה — נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

אמר גידל בר בנימין בשם רבי אסי: שני דיני גזילות שהיו דנים דיני גזילות בירושלים — היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

שמואל אמר: נשים האורגות בפרוכת שהיתה מפרידה בין ההיכל לקדש הקדשים — נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

בבית ראשון, בנה שלמה כותל רוחב אמה [הנקרא "אמה טרקסין"] כדי להפריד בין היכל לקודש הקדשים. ואילו בבית השני היתה התקרה מאד גבוהה, ולא היתה חומת המחיצה יכולה להתקיים בגובה רב שכזה. ולכן עשו שם שתי פרוכות, וביניהן אמה.

לא היו מודים לרבי ישמעאל במותר פירות. שהם סוברים שלא היה מותר פירות כלל, היות שאין משתכרין במעות הקדש.

גמרא:

שנינו במשנה: כבש פרה וכבש שעיר המשתלח ולשון שבין קרניו.

בשלשה ענינים בתורה מצינו שיש בהם צורך ב"לשון צמר", הצבוע בצבע אדום, הנקרא "שני תולעת".

ועל זה אמר רבי ישמעאל בר נחמן בשם רבי יונתן:

ג' לשונות צמר של זהורית אדומה הן, וחלוקין במשקלן:

א. לשון זהורית של שעיר המשתלח, שהיו קושרין בין קרניו, היה משקלו סלע. כיון שצריך לחולקו לשניים, כדתנן במסכת יומא: חציו קושר בסלע, וחציו קושר בין קרניו. לפיכך היה משקלו רב.

ב. לשון זהורית הנצרך לטהרתו של המצורע, לטבול במים שמזים עליו, דיו במשקל שקל, שהוא חצי סלע. הואיל ואין צריך לחלקו לשניים.

ג. לשון זהורית של פרה אדומה, שמשליכין אותו לתוך שריפת הפרה צריך שיהיה כבד כדי שיוכלו להשליכו, ולכן צריך שיהיה במשקל שתי סלעים.

רבי הנויה דברת חורין אמר בשם רבי בא בר זבדא, בשם רבי שמעון בן חלפתא: לשון זהורית של פרה אדומה — משקלה בשתי סלעים ומחצה.

וסבר שמואל, שהאורגות פרוכות אלו היו מקבלות שכון מתרומת הלשכה.

רבי חונה אמר: נטלו שכון מתרומת בדק הבית.

ומפרשת הגמרא: במה פליג רבי חונה עם שמואל?

שמואל עבד לה החשיבה לפרוכת ככלים, כדין כלי שרת הנקנים מתרומת הלשכה.

ואילו **רב חונה עבד** לה החשיבה כבנין, כיון שהיא באה תחת בנין החומה של "אמה טרקסין", שהיתה בנין בבית שבנה שלמה ולא פרוכת, ואת הבנין לא היו בונים מתרומת הלשכה אלא ממה שיבואר לקמן.

אמר רבי חזקיה: תנא רבי יהודה גדגדות [כך שמו]: הקטורת, וכל קרבנות הציבור — באין מתרומת הלשכה.

מזבח הזהב שהוא מיטלטל ונחשב ככלי, וכל כלי שרת — באין ממותר נסכים [מהרווח המגיע להקדש על ידי הנסכים, ומבואר להלן].

מזבח העולה, שהוא בנוי, והחיבל, והעזרות — באין מכספי [גירסת הגר"א] בדק הבית.

בנין שהיו בונין חוץ לעזרות כגון חומות העיר ומגדלותיה — באין משיירי הלשכה [גרסת הגר"א].

[והיינו, מהשיירים הנותרים בלשכה אחר הקרבת כל קרבנות שנה זו].

ומקשינן: היאך אמרת שבנין ירושלים שהוא חוץ לעזרות בא משיירי הלשכה?

והא תני: אבני ירושלים — מועלין בהם!

וכי יש מעילה בשיירים [בשיירי הלשכה].

ומשינן: אכן יש מעילה בשיירים, כשיטת רבי מאיר.

דרבי מאיר אמר: מועלין בשיירים.

אמר רבי חייא [להקשות]: כלום אמר רבי מאיר שמועלין בשיירים שנשארו בלשכה, אלא בתוך שנתו, שעדיין יתכן שזדקקו לכסף זה לקרבנות, אם יגמר הכסף שבקופות.

אבל אחר שנתו, שכבר אין מקריבין קרבנות מן השיירים לא אמר שמועלין בהן.

והבא — חוץ לשנתו אנו קיימין [עסקינן]. שבתוך שנתו אסור להוציא המעות לדברים אחרים, שמא יצטרכו להם לקרבנות ציבור.

והניחה הגמרא הקושיא ללא תירוץ.

אמר רבי חזקיה תנא רבי יהודה גדגדות: השלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת — מעכבין את הקרבנות, שאם חסרו, אין מקריבין קרבנות, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים אין לך: דבר המעכב את הקרבן אלא חסרון הכיור והכנ של הכיור בלבד.

ומקשינן: והרי לא כן אמר רבי אלעזר ורבי יוסי בן חנינה.

שתריהון [שניהם] אמרין [אמרין]: כל הן [היכא] דכתיב "נכח" הרי הוא מעכב אם הוא חסר.

וכמו המנורה, דכתיב בה "ואת המנורה תתן נוכח השלחן".

ולמדנו מכאן שחסרון המנורה מעכב את הקרבת הקרבנות.

אבל היכן שכתוב "צלע", וכמו בשלחן, שכתוב בו "והשלחן תתן על צלע צפון" – אינו מעכב חסרונו את הקרבת הקרבנות.

ואמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: ואפילו דבר שכתוב בו "צלע" – מעכב.

יא-א ואמר רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן: ואפילו היכא שכתוב "שימח", דהיינו ארון ופרוכת, דכתיב בהו "וישם" – הרי זה מעכב.

וקשה על כל אלו האמוראים: הרי אמרו חכמים שאין מעכב אלא הכיור וכנו.

אמר רבי חנינא: כאן שאמרו הנך אמוראי דכל הני מעכבין, מדובר בעבודות שעושין בפנים ההיכל.

וכאן דאמרו חכמים שאין מעכבין אלא הכיור וכנו, מדובר בעבודות שעושין בחוץ, במזבח החיצון.

אמר רבי חנינא: שהצית [גאווה] גדולה היתה בבני כהנים גדולים, כאשר היו מתמנים לכהונה גדולה.

שיותר מששים ככרי זהב היו מוציאין בה, בבנין כבש חדש, שהיו עושין כדי להעביר עליו את הפרה האדומה.

ואף שהיה כבשה של פרה כבר עומד בנוי משכבר הימים, לא היה אחד מהן מוציא פרתו בכבשו של חבירו. אלא, היה סותרו, ובונה אותו מחדש משלו, להראות את עושרו.

התיב [הקשה] רבי עולא קומי [לפני] רבי מנא: היאך אמרינן שמשום שחץ לא היו הכהנים הגדולים מעבירין את הפרה בכבש שנבנה על ידי הכהן גדול הקודם?

והא תני: שמעון הצדיק – שתי פרות אדומות עשה. ולא בכבש שהוציא את זו הוציא את זו.

וכי אית לך למימר כי שמעון הצדיק שחץ היה [גאותן היה]?!

ומקשה הגמרא: אם כן, שלא משום גאווה היו עושין כל אחד כבש מחדש, מאי כדון [מה הטעם שעשו כן]?

ומפרשת הגמרא: על שם מעלה [חשיבות] היא בפרה. פלסול [כבוד] היא בפרה. שמשום חביבות מצות פרה אדומה ייחדו לכל פרה כבש לעצמה.

תני בברייתא, המפרשת את מעשה הכבש שעשו לפרה אדומה: זיוון [בליטות אבן] וכתלים היו יוצאין מכתאן ומכתאן משני צידי הכבש, כדי שלא יציצו הכהנים החוצה על ידי הוצאת ראשם, כי שמא יאהילו על קבר שמבחוץ, ויטמאו.

שנינו במשנה: רבי עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש:

ומפרשת הגמרא כי הטעם הוא שמא יהא הפסד להקדש. ואין רשות להשתכר בהקדש.

אלא, אבל, אם רצה [הסכים המשתכר] שיחיה ההפסד שלו, והשכר להקדש – מותר להשתכר בו.

כדא [כמה שמצינו דבר זמינא [כך שמו] איתפקד גביה מדל דיתמין [הפקדו אצלו